

info

Št. 68 · Marec 2003 · Slovenska izdaja

Commission
Internationale
pour la
Protection
des Alpes

Internationale
Alpenschutz-
kommission

Commissione
Internazionale
per la Protezione
delle Alpi

Mednarodna
komisija za
varstvo Alp

Avstrija
Francija
Italija
Lihtenštajn
Nemčija
Slovenija
Švica

Voda

Blagor in prekletstvo

Utesnjenost vira življenja

Drage bralke, dragi bralci!

Tekoče vode so za našo krajino vir življenja tako v gorskih območjih kot v nižinskih predelih. Ali bolje rečeno, tekoče vode bi vsaj morale biti vir življenja, kajti zdi se, da ta funkcija za nas nima kakšnega večjega pomena. Le še borih 10 odstotkov tekočih voda na območju Alp je takih, za katere lahko zatrdi-

Redkokdaj se lepota v tolikšni meri sklada z dejanskim stanjem okolja kot pri tekočih vodah. Lepo vodovje izkazuje strukturno pestrost in tako nudi življenjski prostor številnim rastlinskim in živalskim vrstam. A kaj hitro se danes znajdemo pred težavami, ko želimo našim otrokom pokazati za to ustrezen primer. Z rastjo življenjskega standarda – tudi na podeželju – se namreč kakovost okolja zmanjšuje, s tem pa tudi estetska podoba naših rek.

Nedvomno je bil v zadnjih letih dosežen pozitiven preobrat v ravnanju s tekočimi vodami, vendar pa se je to doslej zgodilo le pri posameznih ukrepih. V trenutku, ko naj bi z učinkovitimi ukrepi dosegli globlje spremembe, postanejo nasprotja, ki obstajajo med interesi in najpomembnejšimi gospodarskimi področji, nenadoma «nerešljiva». To bi utegnil biti tudi razlog, da pogodbenice Alpske konvencije trenutno ne kažejo prav nobenega interesa, da bi se lotile protokola o vodnem gospodarstvu, in to kljub podpisu okvirne konvencije, s katerim so se zavezale, da bodo sprejele ustrezne ukrepe «s ciljem ohranjanja ali obnove zdravih vodnih sistemov, še posebno z ohranjanjem čistoče vodovja, sonaravno gradnjo hidroelektrarn in s takim izkoriščanjem vodne sile, ki v enaki meri upošteva interese ohranjanja avtohtonega prebivalstva in ohranjanja okolja» drugega odstavka 2. člena Alpske konvencije).

Nemogoče si je zato zamisliti, da alpske države v mednarodnem letu celinskih voda ne bi uspele najti poti, ki bi vodila k izdelavi tega protokola.

Helmuth Moroder,
podpredsednik CIPRE-International

mo, da so uspele ohraniti svojo naravno podobo. Preostale reke in potoke smo ljudje zazidali, izsušili in izkoristili za proizvodnjo električne energije, namakanje kmetijskih zemljišč, zasneževanje smučišč, hladilne procese v industriji ter jih onesnažili.

Večinoma smo tekočim vodam pustili le še toliko prostora, da lahko deževnica pri normalnih pogojih odteče. Deževje, ki traja dlje časa, se sprevrže v katastrofo, voda pa spet zavzame površino, ki ji pripada.

© CIPRA

VSEBINA

- **Voda** 4/5
 - 4/5 Voda, prekletstvo in blagor
 - 6 Podnebne spremembe vplivajo na vodni krogotok
 - 7 Protokol o vodnem gospodarstvu je nujno potreben
 - Alpski Ren – doživljanje in razumevanje žive reke
 - Aktivnosti v mednarodnem letu celinskih voda (IYFW)
- **Alpska konvencija** 8
 - 8 Nič več izgovorov za izvajanje Alpske konvencije
 - 9 Tekmovanje za najbolje oskrbovan travnik v letu 2002
 - Alpencors «zaslužen» za novo prometno infrastrukturo
- **Bela knjiga/ črna knjiga** 9
 - 9 Širitev EU na Vzhod kot priložnost za hribovsko kmetijstvo?
- **Evropa** 10
 - 10 Okoljski pregled smučišč
 - Natečaj «Občina prihodnosti» že tretjič zapored
 - Sklad za Bodensko jezero in Mountain Wilderness – nova člana CIPRE-Nemčija
- **Novice** 11
 - 11 Nova dosjeja na alpMedii – mobilnost v prostem času in ekoturizem v Alpah
 - Poletna akademija: še nekaj prostih mest
- **alpMedia** 12

«Voda, nimaš ne okusa ne barve ne vonja. Ne da se te opisati. Okušajo te, ne da bi te poznali. Pa ne, da bi te potrebovali za življenje: ti sama si življenje.»

(Antoine de Saint-Exupéry: Veter, pesek in zvezde)

Voda, prekletstvo in blagor

Voda je tisti pojem, ki v nas najprej vzbudi pozitivne občutke, saj predstavlja nenadomestljivo osnovo za ohranjanje zdravega naravnega ravnovesja in pomembno živilo. Istočasno pa, ko pomislimo na sušo, pomanjkanje vode, zastrupljene vodnjake, poplave in hudourniške nanose, je lahko voda brezmejno trpljenje, ogroženost življenja, groza in strah. Voda je življenje, a je tudi smrt. Že od nekdaj se v vodi kot elementu združuje ta nasprotujoči si potencial: voda, prekletstvo, blagor.

Gore kot vodni zbiralniki: simboli življenja in plodnosti

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Ur. – Da bi spodbudili ozaveščenost ljudi o tem, kako dragocena je čista in sveža voda za življenje na «modrem planetu», je Generalna skupščina Združenih narodov leto 2003 razglasila za mednarodno leto celinskih voda. Več kot polovica človeštva je odvisna od voda, ki izvirajo v pogorjih. Gore so pravi zbiralniki vode ter simbolizirajo življenje in plodnost. V globalnem vodnem krogotoku imajo osrednjo vlogo. Mednarodno leto celinskih voda se tako idealno dopolnjuje z minulim letom gora. V obeh primerih gre za osnovne vidike trajnostnega razvoja.

71 odstotkov zemeljskega površja pokriva voda in 97 odstotkov te vode je v morjih. Preostali trije odstotki so večinoma nedosegljivi in vezani v ledena pokrova, globoke plasti kamenin, ledenike in oblake. Manj kot pol odstotka je pitne sladke vode, ki je zelo različno razporejena po Zemljinem površju. Kot povsod, kjer so dragocene dobrine neenakomerno porazdeljene, so tudi pri oskrbovanju s pitno vodo velike težave, med revnimi in bogatimi obstajajo velike razlike.

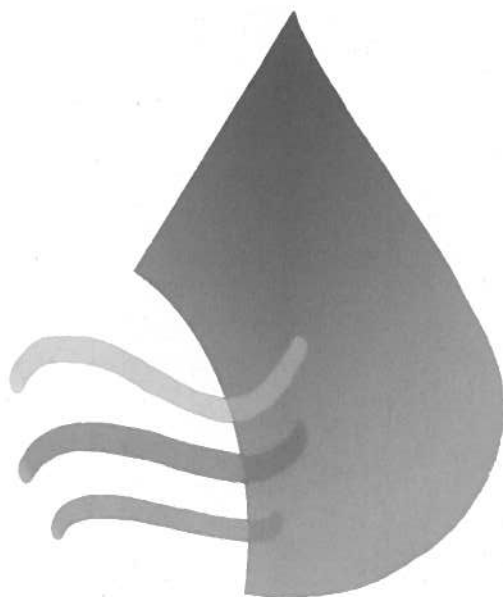
Le če bodo imeli vsi prebivalci našega planeta zagotovljene enake pravice do čiste vode, bodo tudi revnejše države imele možnost za trajnostni razvoj. To pa bo seveda mogoče le v primeru, da bo voda ostala splošna dobrina vsega človeštva oz. njenih porabnikov. Pitna voda nikakor ne sme postati zasebna last in ne sme biti prepuščena igri profitnih interesov, kajti dostop do vode je človekova pravica. A kljub temu se multinacionalni koncerni, ki so nekakšen «OPEC za vodo», že danes pripravajo zaradi trženja te dragocene in omejene dobrine.

«Zaradi onesnaževanja okolja in vedno večjih potreb so naravne zaloge vode ogrožene tudi tam, kjer je vode dovolj ali celo v izobilju,» je ob svetovnem dnevu voda marca lansko leto opozoril generalni sekretar

Združenih narodov Kofi Annan. Po napovedih OZN naj bi leta 2025 zaradi akutnega pomanjkanja vode trpela dva prebivalca od treh. Najbolj prizadeta območja bodo Afrika, Azija ter Bližnji in Daljni vzhod.

Zaloge sladke vode so nenadomestljive in nadvse ogrožene dobrine. Zaradi vodnih rezerv prihaja že danes do silovitih spopadov. OZN je tudi opozorila na dejstvo, da je razlog za nasilne konflikte prav pomanjkanje vode, zato je namesto vojaških spopadov zaradi pitne vode v prihodnje nujno potrebno spodbujati sodelovanje na globalni ravni pod vodstvom OZN. Kofi Annan je izrazil tudi upanje, da problemi zaradi vode niso nujno že razlog za nastanek napetosti, temveč bodo delovali kot «katalizator za sodelovanje».

Osrednjo funkcijo oskrbovanja z vodo v Evropi imajo prav Alpe. Na tem območju izvirajo pomembne reke, kot so Rona, Ren, Pad, ter številni pritoki Donave. Brez teh mogočnih dotokov bi si oskrbo z vodo v večjem

WaterYear2003

Leto 2003 – mednarodno leto celinskih voda

delu Evrope zelo težko predstavljali – samo s pitno vodo iz Bodenskega jezera se oskrbuje okrog pet milijonov ljudi.

A tudi na območju Alp je velika koncentracija različnih dejavnosti, kot so turizem, intenzivno kmetijstvo in urbanizacija, povzročila prekomerno rabo in onesnaženje lokalnih naravnih virov. Kmetijstvo, industrija in promet onesnažujejo vode v vedno večji meri. Vse to povzroča velike obremenitve za tla, kjer so vodne

rezerve daleč največje. Podtalnica in izvorna voda zagotavljata v Švici kar 80 odstotkov, v Avstriji pa celo 99 odstotkov pitne vode.

Poplave ter zemeljski in snežni plazovi so nas pred nedavnim ponovno opomnili, da je narava v Alpah že dosegla meje sprejemljivih obremenitev. Da bi zavarovali Alpe in zagotovili okolju prijazen razvoj, danes potrebujemo čezmejno sodelovanje – in to v obliki, kot jo je že predvidela Alpska konvencija.

Alpe oskrbujejo z vodo vso Evropo

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

V 20. stoletju je poraba vode naraščala dvakrat hitreje kot število prebivalstva. V zadnjih petdesetih letih se je poraba povečala za štirikrat. V strukturi rabe sladke vode kar 70 odstotkov zavzema intenzivno kmetovanje, 20 odstotkov industrija in samo 10 odstotkov zasebna gospodinjstva (porazdelitev rabe v Evropi: kmetijstvo – 26 odstotkov, industrija – 53 odstotkov in zasebna gospodinjstva – 19 odstotkov). Zaradi eksplozije prebivalstva in razsipnega ravnanja z vodo so se zaloge čiste vode zmanjšale do dramatičnih razsežnosti. Za razliko od nafte, plina ali urana sta voda in zrak edina naravna vira, ki ju ni mogoče nadomestiti z ničimer.

Po ocenah OZN bo leta 2050 svetovno prebivalstvo štelo približno devet milijard ljudi, torej se bo v 150 letih skorajda pošesterilo.

Svetovna zdravstvena organizacija ugotavlja, da polovica svetovnega prebivalstva že danes trpi zaradi pomanjkanja vode. To bo v naslednjih 25 letih v največji meri ogrozilo proizvodnjo živil. Voda bi lahko postala dragocenejša od zlata.

Že danes najmanj vsak peti prebivalec (skupno približno 1,2 do 1,5 milijarde) nima neposrednega dostopa do čiste pitne vode, vsak tretji (približno dve milijardi) pa ne pozna sanitarnih objektov in sistemov za čiščenje odpadnih voda.

Poročila Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) navajajo kot vzrok za 80 odstotkov vseh bolezni v tretjem svetu onesnaženo vodo in neustrezno odvajanje odpadnih voda. Zaradi umazane in onesnažene vode umre vsako leto desetkrat toliko ljudi kot v vojnah, namreč več kot pet milijonov, od tega nekaj več kot dva milijona otrok (okrog 6.000 otrok na dan).

Približno polovica človeštva živi v državah, ki morajo rečne in jezerske sisteme deliti s svojimi sosedi. Več kot dvesto pomembnih vodotokov teče skozi dve ali več držav. Dodelitev in razdelitev mednarodnih voda pa sta natančno urejena le v redkih primerih. Področje, kjer so konflikti zaradi vode v prihodnje zelo verjetni, so povodja Nila, Jordana, Evfrata in Tigrisa (Turčija, Palestina, Jordanija, Egipt, Sudan, Etiopija, Sirija, Irak).

Za eno samo izplakovanje straniščne školjke porabijo v industrijskih državah toliko vode, kolikor jo ima prebivalec države v razvoju na voljo za pitje, kuhanje in umivanje za en dan.

«Reke so tudi v puščavi. Stare reke. Njihove sledi so zakopane globoko v njihovo telo kot gube bolečine in modrosti v obraz starcev.»

(Ibrahim al-Koni: Mag)

Vedno večje onesnaženje ogroža vodovje

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Podnebne spremembe vplivajo na vodni krogotok

Tudi v letu 2002 so območje Alp prizadele ekstremne padavine. Švicarske kantone Ticino, Uri in Bündner Oberland so v prvih majskih dneh zajela močna neurja in nekatere merilne postaje so namerile največjo količino padavin, ki je dotlej padla v samo dveh dneh. Sredi novembra so obilne padavine v kantonih Graubünden, Uri in Ticino povzročile poplave in zemeljske plazove. V nekaterih občinah so morali ogrožene prebivalce celo evakuirati, človeških žrtev na srečo ni bilo.

V prihodnje bodo ekstremni vremenski dogodki v Alpah še pogostejši

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Zanimanje javnosti, medijev in politike za posledice podnebnih sprememb narašča sorazmerno s pogostostjo nesreč in škoda, ki je bila pri tem povzročena. Ali lahko v prihodnje na območju Alp pričakujemo več naravnih nesreč in ekstremnih vremenskih dogodkov?

V Alpah zaznamujeta vodni krogotok zlasti porazdelitev padavin in temperatura. Kot vodni zbiralnik in vir vode ima pomembno vlogo sneg. Pri nizkih temperaturah sneži vse do nižin, večina padavin se obdrži kot snežna odeja. Nasprotno pa se sneg pri visokih temperaturah topi vse do višjih predelov, zato je odtekanje vode, ki nastaja pri taljenju snega, večje.

Dejavniki, ki vplivajo na vodni krogotok, niso konstantni, temveč iz leta v leto močno nihajo. Vedno opaznejši postajajo tudi znaki za podnebne spremembe. V 20. stoletju so se temperature na območju Alp dvignile za več kot 1 °C. Istočasno so se povprečne zimske padavine v severnem in zahodnem delu Alp povečale za 20 do 30 %, jesenske padavine v jugovzhodnem alpskem prostoru so se zmanjšale. Snežna meja se je od srede zadnjega stoletja dvignila za približno 100 metrov, alpski ledeniki pa so v enakem časovnem obdobju izgubili približno polovico svojega obsega in mase.

Ali bo v prihodnje še več škoda?

Vedno večje spreminjanje podnebja bo tudi v prihodnje negativno vplivalo na vodni krogotok. V splošnem

lahko pričakujemo porast vsebnosti vlage v ozračju in intenziviranje vodnega krogotoka, kar bi lahko vplivalo na vremenske sisteme ter porazdelitev padavin. K verjetnim spremembam v alpskem prostoru sodita poleg segrevanja podnebja tudi porast zimskih padavin v severnem delu ter nadaljnje dvigovanje snežne meje. V nižinah in srednjevisokih predelih bo padlo več dežja in manj snega, zato bi lahko bile pozimi v osrednjem delu visoke vode pogostejše. Nasprotno pa bodo reke, v katere odteka voda iz snežnice, imele poleti in jeseni zaradi manjše količine snega manj vode. Tudi zmanjševanje obsega alpskih ledenikov se bo nadaljevalo.

Napovedovanje podnebnih sprememb pri ekstremnih vremenskih dogodkih je zaradi njihovega redkega pojavljanja sicer zelo težavno, vendar se zdi, da je pri današnjem poznavanju podnebja in vodnega krogotoka zelo verjetna napoved, da bo tovrstnih nesreč še več. Na globalni ravni lahko tako računamo na porast padavin srednje intenzivnosti in pogoste intenzivne dnevne padavine. Če bodo te napovedi držale tudi za območje Alp, bo v prihodnje pogostejše prihajalo do burnih vremenskih dogajanj, kot smo jih doživeli lansko jesen v švicarskih kantonih Graubünden, Uri in Ticino.

Roland Hohmann, ProClim

Ledeniki v rastlinjaku

Po razstavah «Uničeno zelenje» in «Krasne nove Alpe» so «Ledeniki v rastlinjaku» že šesta fotografska razstava, ki jo je pripravila Družba za ekološko raziskovanje (Gesellschaft für ökologische Forschung). Avtorja sta Wolfgang Zängl in Sylvia Hamberger iz omenjene organizacije. Postavitve razstave je podprla okoljevarstvena organizacija Greenpeace.

www.gletscherarchiv.de

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Protokol o vodnem gospodarstvu je nujno potreben

Alpska konvencija skrbi za kakovostno varovanje določenih vrst vodnih virov le v nekaterih točkah posameznih vsebinskih področij. Tak način obravnave se omejuje na podtalnico (Protokol o varstvu tal) in vodno energijo (Protokol o energiji), zato ga bo treba nadomestiti s samostojnim protokolom o vodnem gospodarstvu, ki bo upošteval vse vidike ravnanja z vodo.

Pri pregledu vseh področij delovanja, ki jih omenja Alpska konvencija in obravnavajo zlasti interese prebivalstva, se zdi upravičena razširitev pravila «preudarne rabe vodnih virov» (Protokol o energiji) tudi na vse vrste in načine rabe vode, s čimer bi zajeli vse probleme, ki nastajajo zaradi presežkov ali pomanjkanja vode v treh agregatnih stanjih (trdnem, tekočem in plinastem).

Ravnanje z alpskimi vodnimi viri bi bilo usklajeno z mednarodno zakonodajo o vodah, tako da bi bila presežena čezmejna zasnova te zakonodaje in da bi

bili alpski vodni viri v celoti obravnavani skladno s teritorialnim načelom Alpske konvencije. Protokol o vodnem gospodarstvu nikakor ne bi postal nepotrebno ponavljanje predpisov Skupnosti. Ne glede na dejstvo, da nekatere alpske države niso članice Evropske unije, postavlja namreč evropska zakonodaja v ospredje kakovost vode. To je tudi prevladujoče načelo Direktive o določitvi okvira za delovanje Skupnosti na področju politike o vodah iz leta 2000. Z namenom dopolnitve pravnih predpisov Skupnosti bi moral protokol po eni strani upoštevati določene škodljive pojave za alpsko in izvenalpsko prebivalstvo, npr. poplave, plavajoči led, taljenje ledenikov, pomanjkanje vode in snega. Na drugi strani pa bi moral določiti okvirni prostor za druge gospodarske dejavnosti, kot sta transfer vode in dostop do vode.

Jochen Sohnle, docent na Pravni fakulteti Univerze v Chambéryju in avtor knjige «Le droit international des ressources en eau douce: solidarité contre souveraineté». La documentation française. Pariz 2002. 606 strani.

Alpska konvencija potrebuje protokol o vodnem gospodarstvu

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Alpski Ren – doživljanje in razumevanje žive reke

Okoljevarstvene organizacije iz treh držav bodo v mednarodnem letu celinskih voda, kot je letošnje leto razglasila OZN, sprožile kampanjo, s katero bodo poskušale javnost prepričati o pomembnosti Alpskega Rena kot življenjskega prostora in vira življenja. S širšo naklonjenostjo javnosti do te reke bi se namreč povečala tudi podpora ukrepom za njeno revitalizacijo. Posledice regulacije in intenzivne rabe Alpskega Rena na naravno okolje so dramatične - od prvotno 30 ribjih vrst jih v reki najdemo le še 17, od katerih jih je kar enajst ogroženih. Rešitev, kaj storiti, je jasna: loke na območju Mastrilsa v švicarskem kantonu Graubünden je treba zavarovati.

V okviru kampanje bodo prireditve potekale na celotnem območju Renske doline: doživljanje naravne krajine v divjih lokah, zanimive ekskurzije in spletna stran, ki je posvečena doživljanju Rena, so namenjeni promociji Alpskega Rena in s tem spodbujanju ozaveščenosti javnosti o njegovem pomenu.

Kampanjo organizirajo: WWF, Pro Natura, Lihtenštajnska družba za varstvo okolja (LGU), Avstrijska zveza za varstvo narave.

Nadaljnje informacije: www.lebendigerrhein.org, info@lebendigerrhein.org

Anita Mazzetta, WWF; Alexander Hauri, LGU

LEBENDIGER RHEIN
ALPENRHEIN

Aktivnosti v mednarodnem letu celinskih voda (IYFW)

Ur. – Projekti, ki bodo potekali v letošnjem mednarodnem letu celinskih voda, so zaenkrat še zelo redki, a nekaj zanimivih primerov lahko omenimo že sedaj:

- V podjetju Österreichische Bundesforste so začeli izvajati projekt z naslovom «200 km naravnih brežin», v okviru katerega nameravajo izdelati zasnovo trajnostnega upravljanja z jezeri.
- WWF Švica bo v okviru projekta «Divjina Alp in njena trajnostna raba» določila območja, kamor človek ne bi smel posegati.

• V Erfurtu v Nemčiji je od 20. do 21. februarja 2003 potekala strokovna konferenca z naslovom «Voda kot življenjsko pomemben vir in povod za konflikte». Od 3. do 6. marca pa bo v Rotterdamu na Nizozemskem organizirana mednarodna konferenca o napredku pri napovedovanju poplav v Evropi.

Nadaljnje zanimive informacije si lahko preberete na naslednjih spletnih naslovih: www.wateryear2003.org/ / www.wasser2003.ch/ / www.wasser2003.at/ / www.unesco-heute.de/1202/ij2003.htm

WaterYear2003

Nič več izgovorov za izvajanje Alpske konvencije

Alpska konvencija je začela veljati leta 1995. Od 18. decembra 2002 so v veljati tudi njeni izvedbeni protokoli najmanj v treh državah. Izgovorov, zaradi katerih bi se lahko izvajanje Alpske konvencije zavleklo, tako ni več.

Ur. – Vseh devet protokolov, kolikor jih danes obstaja, je potem, ko so jih ratificirale države Avstrija, Lichtenštajn in Nemčija, stopilo v veljavo. Nastopil je torej čas, ko jih bo treba začeti tudi izvajati. V ta namen je CIPRA že pred leti pripravila seznam ukrepov, ki si ga je mogoče ogledati na njeni domači spletni strani www.cipra.org. Pomembni so zlasti tisti ukrepi, zaradi katerih lahko domače prebivalstvo Alpsko konvencijo zelo hitro «občuti in doživlja».

Prometni protokol mora zagotoviti napredek

Če Alpska konvencija ne bo dosegla vidnejše dodatne vrednosti za prebivalce vzdolž alpskih tranzitnih osi, potem za alpski prostor ne bo imela trajne pomembnosti. Eden od najpomembnejših delov prometnega protokola je preusmeritev tovornega prometa na železnico z izboljšavami železniške infrastrukture (prim. 10. člen prometnega protokola). Odpiranje potencialov za zmanjšanje prometa, kakor ga predvideva 7. člen, je treba izpeljati srednjeročno s hitro uvedbo realnih stroškov (14. člen). Da bi zmanjšali promet, je treba regionalne gospodarske krogotoke spodbujati z izvajanjem ukrepov urejanja prostora in strukturnih ukrepov (prav tako predvideno v 7. členu), saj se s tem izognemo neracionalnim prevozom. Istočasno pa je spodbujanje tudi pomemben korak naprej v smeri zagotavljanja življenjskih pogojev za prebivalstvo na območju Alp.

Kot kratkoročno učinkovit ukrep se ponuja omejevanje števila tovornih vozil, ki ga dopolnjujejo prepovedi vožnje ob koncih tedna, v nočnem času in v času počitnic.

Sveženj ukrepov za «podeželski prostor»

Številni očitni znaki, ki jih krepijo vedno večje globalizacijske tendence, opozarjajo na nadaljnje siromašenje širših delov t.i. podeželskega prostora znotraj alpskega območja kot delujočega življenjskega in gospodarskega prostora. Da ta delni prostor, ki je za celotno podobo Alp tako pomemben, ne bo v skupini tistih bodočih regij, ki jih je porazila globalizacija, je zanj treba izdelati sveženj ustreznih ukrepov in jih tudi udejaniti. To so ukrepi za ohranjanje kmetijstva in za

zagotavljanje izvajanja javnih storitev v obrobni regijah.

Urejanje alpskega prostora s tehničnega vidika za potrebe smučarskega turizma je v številnih območjih že vidno preseglo meje obremenjevanja okolja. Zaradi izredno velike konkurence med posameznimi alpskimi ponudniki je zato rešitve, kako določiti meje za tehnično urejanje tega prostora, treba poiskati skupaj in na celotnem območju Alp. Spirala konkurenčnosti v smučarskem turizmu deluje namreč na razvojno tako zastajajočem tržišču, kot je alpski turizem, ob istočasnem obstoju nevarnosti zaradi podnebni sprememb, izredno negativno. To je tudi razlog, zakaj je treba spodbujati tudi sonaravne oblike turizma, ki ustvarjajo visoko vrednost na regionalni ravni, saj se vprašanje ne more glasiti «Turizem – da ali ne», temveč gre za turizem, ki je ekološko, gospodarsko in socialno sprejemljiv za okolje ter prinaša koristi ne samo počitniškim gostom, temveč tudi domačemu prebivalstvu.

Zastaviti je treba jasne cilje

Alpska konvencija je po začetku veljavnosti izvedbenih protokolov pripravljena na izvajanje. Stalni sekretariat mora takoj začeti delovati kot komunikacijsko in informativno središče ter pogodbenice podpirati pri uresničevanju Alpske konvencije in njihovih dejavnosti. Ne nazadnje pa mora biti jasno, da so za izvajanje Alpske konvencije potrebni odločno zastavljeni ukrepi in jasni cilji. Svoj prispevek bodo v obliki projektov za – po možnosti – konkretno izvajanje pripraviti tudi lokalne skupnosti, kantoni, pokrajine in dežele ter nevladne organizacije (NVO). To pa seveda ni poceni!

Primer za belo knjigo

Tekmovanje za najbolje oskrbovan travnik v letu 2002

Ur. – V srednjeevropskem prostoru, prvotno poraslem z gozdovi, je na nastanek travnikov vplival večinoma človek. Danes so travniki pomemben del naše kulturne krajine, ki jo je zaznamovala različna intenzivnost rabe. Posledica intenzivnega gospodarjenja s travniki, npr. prekomernega gnojenja in prepogoste košnje, je osiromašena sestava biotske raznovrstnosti gnojenih travnikov, na katerih svoj življenjski prostor najdejo le še maloštevilne rastlinske in živalske vrste.

Ker je Avstrijski ekološki inštitut želel spodbuditi trajnostno gospodarjenje s travniki, je lansko leto razpisal tekmovanje za najbolje oskrbovan travnik. Kmetje so dobili možnost, da predstavijo svoje najlepše suhe in

senožetne travnike in zanje prejmejo ustrezno priznanje. Tudi to je eden od načinov, kako za nego krajine povečati zanimanje širše javnosti.

Strokovnjaki so travnike ocenjevali na podlagi različnih kazalcev: rastlinske odeje, biotske raznovrstnosti, posebnih ukrepov ohranjanja (ograjevanje, raba lažje kmetijske mehanizacije, ročno obdelovanje), časa košnje in urejanja krajinskih elementov, npr. gozdičevja, poljskih drevnin... Nagrajeni kmetje so prejeli poseben bon, s katerim bodo lahko uveljavljali sedemdnevno pomoč pri opravilih na kmetiji, s svojim delom pa dokazali, da sta pridelovanje kakovostne krme in ohranjanje biotske raznovrstnosti povsem združljiva.

Protokol o izvajanju Alpske konvencije na področju hribovskega kmetijstva – 9. člen:
Pogodbenice se zavezujejo, da bodo ob prizadevanju za skupna merila sprejele vse potrebne ukrepe za uporabo in širjenje ekstenzivnih, naravnih in za območje značilnih metod pridelovanja v hribovitih območjih ...

Primer za črno knjigo

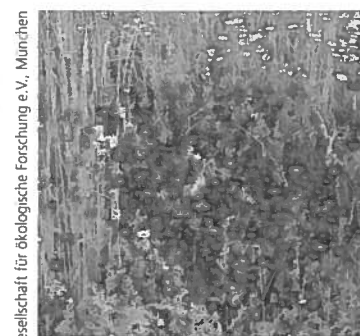
Alpencors «zaslužen» za novo prometno infrastrukturo

Ur. – Evropska unija je za projekt Južni alpski koridor – Alpencors v okviru programa INTERREG IIIB za območje Alp zagotovila 3,1 mio. evrov. V naslednjih 30 mesecih bo opravljena ocena obsega prometa na 5. koridorju med Lizbono in Kijevom. Koridor je namreč eden od desetih vseevropskih cestnih koridorjev, ki so bili leta 1997 določeni na konferenci ministrov EU za promet. Trasa naj bi potekala južno od Alp prek Lyonsa, Torina, Trsta in Ljubljane.

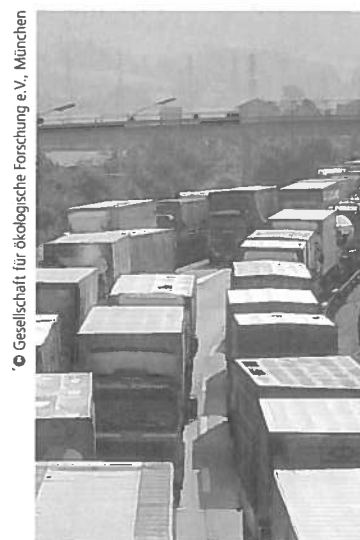
Tovrstne raziskave je seveda treba pozdraviti, če vsebujejo scenarije z okvirnimi pogoji za uveljavitev trajnostnega razvoja, vendar v praksi pogosto napovedujejo izreden porast prometa, da bi upravičili izgradnjo

nove infrastrukture. Tako naj bi tudi rezultati študije projekta Alpencors pokazali potrebo po novi infrastrukturi za multimodalni prometni koridor, ki bo vključeval cestni, železniški, rečni in zračni promet. Pri tem izhajajo iz dejstva, da je treba povečan obseg prometa ublažiti ravno z gradnjo nove infrastrukture, kar je izraz zastarelega prepričanja. Danes ne gre za to, da bi gradili novo prometno infrastrukturo, temveč da bi učinkoviteje uporabljali že obstoječo, spodbudili preusmeritev prometa s ceste na železnico ter z ustreznimi ukrepi za urejanje prostora in s strukturnimi ukrepi spodbudili regionalne gospodarske krogotokove, s čimer bi preprečili neracionalne prevoze v cestnem omrežju.

Protokol o izvajanju Alpske konvencije na področju prometa – prvi odstavek 7. člena:
V interesu trajnosti se pogodbenice zavezujejo, da bodo udeležene racionalno, varno in usklajeno odvijanje prometa v prometnem omrežju, ki bo čezmejno med seboj usklajeno ...
c) z ukrepi urejanja prostora in s strukturnimi ukrepi vplivalo na promet v korist preusmeritve storitev v potniškem in tovornem prometu na okolju prijaznejša prometna sredstva in intermodalne prevozne sisteme ter dajalo na splošno prednost preprečevanju prometa;
d) zajelo in izkoristilo potenciale zmanjšanja prometa.

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München
Vrstna pestrost na travniku – v veliko veselje živini

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München
Nova prometna infrastruktura povzroča še več prometa

Širitev EU na Vzhod kot priložnost za hribovsko kmetijstvo?

Širitev Evropske unije na Vzhod bo spremenila podobo kmetijstva v državah kandidatkah, posledica tega pa bi lahko bila izguba dragocenih krajin in upadanje biotske raznovrstnosti. Preusmeritev kmetijske politike bi lahko sprožila nove pobude tudi za vsa obrobna območja in na novo ovrednotila hribovsko kmetijstvo. V ta namen bi bilo treba seveda za podeželje zagotoviti dodatne ukrepe in sredstva.

Hribovsko kmetijstvo na prostem trgu ne bo preživelo

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Ur. – Pristop Švedske k Evropski uniji je, recimo, v tej državi povzročil, da je prišlo do opustitve številnih kmetij na gozdnatih območjih in otokih. Rezultat je bilo upadanje raznovrstnosti habitatov, rastlinskih in živalskih vrst ter slabitev podeželskega prostora. Prav tako ima kmetijstvo pomembno ekološko in socialno-ekonomsko funkcijo tudi v državah kandidatkah za vstop v EU, saj s prilagojenimi metodami gospodarjenja pogosto zagotavlja ohranitev dragocenih življenjskih prostorov. Brez zaposlitvenih možnosti v kmetijstvu pa se bo tudi proces odseljavanja s podeželja le še pospešil.

Obetavna sporočila iz Bruslja?

Na podoben položaj naletimo na območju Alp, kjer za okolje sprejemljivo gospodarjenje na strmih legah z vse večjo globalizacijo prav tako ogroža močan pritisk konkurence. Tudi tukaj je zato nujno potrebna nova usmeritev kmetijske politike.

Evropska komisija je v polletni oceni skupne kmetijske politike (SKP) predlagala pomembne spremembe. Ustvariti želi namreč konkurenčno kmetijstvo, ki bo sprejemljivo za okolje in bo potrošnikom dajalo kakovostna, varna živila, kmetom pa zagotavljalo ustrezen dohodek. Zato bi bilo treba neposredna plačila ločiti od proizvodnje ter jih vezati na upoštevanje standardov na področju okolja, varnosti živil, varstva živali in varstva pri delu. Zmanjšanje kmetijskih subvencij bo velike kmetije prizadelo v večji meri kot manjše.

Sredstva ne zadostujejo

To so politični cilji na papirju. Sredstva tako imenovane drugega stebra SKP, ki naj bi spodbujala ekstenzivno kmetijstvo in tako imenovane kmetijske okoljske programe, se bodo dejansko povečala le za 6 odstotkov, kar seveda ne bo prineslo vidnejših rezultatov. Vsa kompenzacijska plačila za žito, mleko, meso itd. iz prvega stebra SKP bodo zamenjala enotna plačila, ki bodo neodvisna glede na vrsto pridelave oz. proizvodnje. Pogoji bo samo upoštevanje določb evropske okoljske zakonodaje.

Celotno območje bo prepuščeno svobodni konkurenci, kar bo spodbujalo lege z ugodnejšimi pridelovalnimi pogoji, kajti v obrobni regiji so stroški proizvodnje višji (npr. na strmih legah v Alpah). Na dohodkovni položaj kmetov bo to imelo še dodaten negativen vpliv.

Razvoj podeželja kot prednostni cilj

«Sprememba smeri» je naletela na nasprotovanje v številnih državah članicah Evropske unije, ki so imele od starega sistema veliko korist. Kljub temu še vedno ne moremo govoriti o popolni spremembi usmeritve evropskega kmetijstva. Za ohranitev kmetijstva, ki bo sprejemljivo za okolje in hkrati uspešno z gospodarskega vidika, bo v novih državah kandidatkah kakor tudi na območju Alp odločilnega pomena, ali bo Evropska unija namensko predvidela in dejansko tudi izkoristila več sredstev za razvoj podeželskega prostora.

Intenzivno kmetijstvo zmanjšuje biotsko raznovrstnost

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Okoljski pregled smučišč

Ur. – Zimski športi in še zlasti smučanje imajo v alpskem turizmu pomembno vlogo. Da bi razvili ustrezen inštrument za učinkovitejšo upravljanje s smučarskimi progami, je bil s podporo lihtenštajnske banke VP Bank iz Vaduza ustanovljen sklad «pro natura – pro ski». Delovna skupina, v kateri je bila med drugimi zastopana tudi Mednarodna smučarska zveza (FIS), je spremljala potek raziskave, ki so jo opravili trije uradi. Izvajalci raziskave so metodo okoljskega pregleda, kot jo pozna EU, prilagodili posebnostim, značilnim za smučišča. Metodo so preizkusili na treh zimskošportnih središčih: v lihtenštajnskem Malbunu, avstrijskem Schladmingu in švicarskem Adelbodnu.

Okoljski pregled temelji na procesu prostovoljnega uvajanja izboljšav, ki ga izvajajo sodelujoči akterji. V

vsakem kraju je bila v ta namen ustanovljena posebna delovna skupina v sestavi predstavnikov tistih področij delovanja, ki jih ta problematika zadeva (geologija, tla, vodno gospodarstvo, flora in favna, krajina).

Instrument, ki je bil izdelan v okviru tega projekta, predstavlja le enega od korakov za občutno izboljšanje okoljskih vidikov na smučiščih. Ohrabrujejoče dejstvo, da je pri izvedbi projekta sodelovala tudi FIS, čeprav v praksi pogostokrat obstajajo težave. Tako se je pri organizaciji svetovnega prvenstva v St. Moritzu znova pokazalo, da imajo obremenitve, ki izhajajo iz velikih prireditelj in okvirnih pogojev, kot jih odreja FIS, pogosto zelo hude posledice za območja z veliko krajinsko in ekološko vrednostjo.

Delovna skupina

Predstavniki Mednarodne smučarske zveze, Švicarskega zveznega inštituta za raziskovanje gozdov, snega in krajine (WSL), lihtenštajnskega Urada za gozdove, naravo in krajino, Botanične in zoološke družbe Lihtenštajn – Sargans – Werdenberg ter VP Bank. Delovanje skupine je spremljala CIPRA. Zaključno poročilo lahko naročite na naslovu: Stiftung pro natura – pro ski, Postfach 885, FL-9490 Vaduz oziroma e-naslovu: gebhard.frick@vpbank.com

Natečaj «Občina prihodnosti» že tretjič zapored

Ur. – Po uspešno izvedenem natečaju v preteklih dveh letih se je Omrežje občin Povezanost v Alpah odločilo, da bo tudi v letošnjem letu razpisalo natečaj za trajnostne projekte v alpskih občinah. Prvega natečaja se je udeležilo devet, v naslednjem letu, torej leta 2002, dvanajst občin iz štirih alpskih držav, letos pa si organizatorji obetajo še večjo udeležbo.

Natečaja se lahko udeležijo vse občine z alpskega območja. Predložiti morajo projekte, ki prispevajo k izvajanju Alpske konvencije na lokalni ravni in obravnavajo najmanj eno področje delovanja, predvideno v konvenciji (področje energije, prometa, nege krajine

itd.). Z njimi se potegujejo za glavno nagrado v višini 4.000 evrov ali pa eno od dveh stranskih nagrad v višini 1.500 evrov (razpisani sta dve stranski nagradi). Poleg trajnosti projekta in njegove vpetosti v celotno zasnovano razvojno občino bo žirija ocenjevala tudi njegovo izvirnost, v kolikšni meri lahko projekt služi za vzor drugim občinam ter način izvedbe. Zadnji rok za prijavo je 2. junij 2003, podelitev nagrad pa bo 3. oktobra v Italiji. Nadaljnje informacije, natančnejša predstavitev natečaja in vprašalnik za občine, ki se nameravajo udeležiti natečaja, so objavljeni na spletnem naslovu omrežja: www.alpenallianz.org

Sklad za Bodensko jezero in Mountain Wilderness – nova člana CIPRE-Nemčija

Sklad za Bodensko jezero združuje 18 okoljskih organizacij iz treh držav, ki mejijo na Bodensko jezero, in si prizadeva skleniti partnerstva, ki spodbujajo trajnostni in za okolje sprejemljiv gospodarski razvoj. Nemška podružnica organizacije Mountain Wilderness Deutschland pa obstaja od aprila 2000 in spodbuja zlasti gorske športe, ki ne ogrožajo narave. Zavzema se tudi za ohranitev zadnjih območij divjine v Alpah. Doslej so bile njene osrednje dejavnosti usmer-

jene v prirejanje akcij in objavljanje publikacij, ki obravnavajo planinstvo v povezavi z uporabo javnih prevoznih sredstev, organizirala pa je tudi posebno akcijo v znamenje protesta proti omilitvi predpisov, ki urejujejo varstvo ledenika v dolini Pitztal na Tirolskem. S članstvom obeh organizacij od leta 2002 se je CIPRA kot vsealpsko omrežje tako še okrepila.

Andreas Güthler, CIPRA-Nemčija

Izravnava zemljišč pri gradnji novih smučarskih prog spreminja podobo krajine in ogroža rastje

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

**Allianz in den Alpen
Alliance dans les Alpes
Alleanza nelle Alpi
Povezanost v Alpah**

Nova dosjeja alpMedie – mobilnost v prostem času in ekoturizem v Alpah

Mobilnost v prostem času in ekoturizem v Alpah sta temi novih dosjev, ki ju je CIPRA pred kratkim objavila na spletnem naslovu www.alpmedia.net. ter v obliki osnovnih poročil, novic, publikacij, spletnih povezav in prireditev o obeh področjih prinašata obsežne in celovite informacije v vseh štirih alpskih jezikih.

meri trajnostne mobilnosti v prostočasnem prometu na območju Alp. Ključna področja so posebne ponudbe javnega prometa za prostočasne dejavnosti ter projekti trajnostnega prometa v turizmu.

Ob izteku mednarodnega leta ekoturizma je CIPRA na svetovnem spletu objavila nov dosje z naslovom «Ekoturizem v Alpah». Osnovno poročilo opisuje razvoj ekološkega turizma in posebno pozornost posveča razvojnim priložnostim, ki se odpirajo Alpam. Z malce pretiravanja lahko sicer rečemo, da prav alpski turizem ustreza definiciji ekoturizma, kot jo je oblikovala Svetovna turistična organizacija (WTO), vendar pa se nam takoj zastavi drugo vprašanje: je tak «alpski ekoturizem» tudi trajnostni turizem?

Ur. – Osnovno poročilo v dosjeju «Mobilnost v prostem času» predstavlja aktualne številčne podatke in dejstva o prostočasnem prometu. Vprašanja, ki se zastavljajo pri obravnavi tega področja, so naslednja: katere dejavnosti so osnovno gibalno, katera prometna sredstva se izbirajo, kakšna je primerjava med posameznimi državami, katere probleme prinaša s seboj promet v prostem času. V osrednjem delu novega prispevka so predstavljeni posamezni konkretni pri-

© Gesellschaft für ökologische Forschung e.V., München

Poletna akademija: še nekaj prostih mest!

Avgusta letos bo v Schaanu (Liechtenstein) že šestič zapored potekala poletna akademija CIPRE. Vsi zainteresirani se lahko udeležijo tritedenskega izobraževanja, katerega namen je posredovanje celotne podobe alpskega prostora, ki vključuje tako njegove probleme kot tudi priložnosti. Prostih je še nekaj mest!

Informacije, program in prijavnico objavljamo na naši domači spletni strani: <http://www.cipra.org>.

Izid te številke biltena CIPRA-Info je finančno podpril sklad Aage V. Jensen Charity Foundation iz Vaduza (FL).

KOLOFON

Obvestila CIPRE
izhajajo 4-krat letno

Uredništvo (Ur.): Andreas Götz, Michel Revaz, Claudia Bremser, Hanspeter Hänni, Gerhard Homsteiner, Helmut Moroder, Tatjana Reeg, Aurelia Ullrich – CIPRA-International – drugi avtorji: Andreas Gütler, Alexander Hauri, Roland Hohmann, Anita Mazzetta, Jochen Sohnle – Prevodi: Fabienne Julland, Marcella Morandini, Nataša Leskovic Uršič – Pri ponatisu zaželjena navedba vira – Natisnjeno na recikliranem papirju – Nemška, francoska, italijanska in slovenska izdaja – Celotna naklada: 12.400 – Tisk: Gutenberg AG, Schaan/Liechtenstein.

CIPRA-International, Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan
tel.: 00423 237 40 30, faks: 00423 237 40 31, cipra@cipra.org, spletna stran: www.cipra.org

Nacionalni odbori:

CIPRA-Avstrija, Alserstrasse 21/1/5, A-1080 Wien
tel.: 0043 1 40 113 36, faks: 0043 1 40 113 50,
cipra@umweltdachverband.at, www.umweltdachverband.at/cipra

CIPRA-Francija, 36, rue Nicolas Chorier, F-38000 Grenoble
Tel.: 0033 476 48 17 46, Fax: 0033 476 48 17 46, cipra-france@wanadoo.fr

CIPRA-Italija, Via Pastrengo 13, I-10128 Torino
tel.: 0039 011 54 86 26, faks: 0039 011 503 155, cipra@arpnet.it

CIPRA-Lihtenštajn, c/o LGU, Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan
tel.: 00423 232 52 62, faks: 00423 237 40 31, lgu@lgu.li, www.lgu.li

CIPRA-Nemčija, Heinrichgasse 8, D-87435 Kempten/Allgäu
Tel.: 0049 831 52 09 501, Fax: 0049 831 18 024, info@cipra.de, www.cipra.de

CIPRA-Slovenija, Večna pot 2, SI-1000 Ljubljana
tel.: 00386 1 200 78 00 (int. 209), cipra@gozdis.si, www.zrc-sazu.si/cipra/

CIPRA-Švica, Hohlstrasse 489, CH-8048 Zürich
tel.: 0041 1 431 27 30, faks: 0041 1 430 19 33, cipra@cipra.ch

Regionalni odbor:

CIPRA- Južna Tirolska, c/o Dachv. f. Natur- u. Umweltschutz, Kornpl. 10, I-39100 Bozen
tel.: 0039 0471 97 37 00, faks: 0039 0471 97 67 55, info@umwelt.bz.it, www.umwelt.bz.it

Podporni član:

Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGA), Keuchenushof 15, NL-5631, NG Eindhoven
tel.: 0031 40 281 47 84, nmga@bergsport.com, www.nmga.bergsport.com

Adressberichtigungen nach At. Nr. 562 melden.		Zutreffendes durchkreuzen – Marquer ce qui convient	
Porre una crocetta secondo il caso			
Weggezogen; Nechsendrista abgefallen A démanagé; Pila de respedidion expiré Traspadar Termine di respedidion scaduto	Un- bekannt Inconnu Infradito scuto	Nicht abgehoit Non rec. Non ritirato	Annahme verweigert Refusé Respinto
	Adresse ungültig Infradito insufficiente		Gestorbin Decédé Deceduto